

ומסיימת המשנה: הראשונים שהוזכרו בכל זוג זוג היו נשיאים, ואלו שהוזכרו שניים להם בכל זוג, היו אב בית דין.

גמרא

תנו רבנן בברייתא, אותם שלשה התנאים משלשת הזוגות הראשונים שהוזכרו במשנה שאמרו שלא לסמוך, דהיינו יוסף בן יעזר, יהושע בן פרחיה, יהודה בן טבאי, וכן אותם שנים משני הזוגות האחרונים שהוזכרו במשנה שאמרו לסמוך, דהיינו שמעיה והלל, (הראשונים) כל אלו היו נשיאים. ואלו שהוזכרו שניים להם, דהיינו יוסף בן יוחנן, ניתאי הארבלי, שמעון בן שטח, אבטליון ושנאי, היו כולם אבות בית דין, דברי רבי מאיר. והכמים אומרים, יהודה בן טבאי היה אב בית דין, ושמועון בן שטח שחלק עליו היה נשיא.

הגמרא מביאה ברייתא ומוכיחה ממנה כרבי מאיר. שואלת הגמרא: מאן תנא להא דתנו רבנן – מי הוא התנא ששנה את מה ששינו בברייתא, אמר רבי יהודה בן טבאי בלשון שבועה, ארצה פגמקה – לא אראה בנחמת ציון, אם לא הרגתי עד זמם שהוזם רק הוא לבדו, שבאו לפניו שני עדים והעידו שפלוגי חייב מיתה, ונגמר דינו למיתה על פיהם, ולפני שהספיקו בית דין להורגו באו עדים והזימו את אחד העדים הראשונים, ופסק יהודה בן טבאי להורגו כדי להוציא מלפניו של צדוקין, שהיו אומרים שאין עדים זוממין נהרגין עד שיתרג הנידון על פיהם לפני שהוזמו, ולא אם הוזמו לפני שנהרג. אמר לו שמעון בן שטח ליהודה בן טבאי, ארצה פגמקה אם לא שפכת דם נקי בכך שהרגתו, שהרי אמרו חכמים, אין עדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם, ולא כשהזם רק אחד מהם, וכן אין לזקין אם העידו שפלוגי חייב מלקות והוזמו, עד שיוזמו שניהם, וכן אין משלמין ממוז עד שיוזמו שניהם. מיד קבל עליו יהודה בן טבאי שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח, שאם יטעה ילמדוהו. וכל ימיו של יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו הרוג לבקש מחילתו, והיה קולו של יהודה בן טבאי נשמע כשהיה משתטח על קברו. ובליילה או אף ביום כשלא היו העם רואים את יהודה בן טבאי, בפסוקיו העם לומר שקולו של הרוג הוא שנשמע. אמר להם יהודה בן טבאי, קולי הוא. תדעו – וראיה לדבר שקולי הוא. שלמחר הוא מת ואין קולו נשמע – כשאות יפסיק הקול להישמע.

הגמרא מביאה קושיא על הראיה שהביא יהודה בן טבאי: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אחי, ודלמא – אולי באמת קולו של הרוג הוא, ומה שלאחר שמת יהודה בן טבאי הפסיק הקול, הרי זה משום שפיוסי פייסיה – לאחר מותו פייס יהודה בן טבאי את ההרוג, או ברינא תבעיה – או שתבע ההרוג את יהודה בן טבאי בבית דין של מעלה, ולכן אינו משמיע יותר את קולו.

הגמרא מבארת כיצד מוכח מהברייתא כדעת רבי מאיר. שואלת הגמרא: מני הא – ברייתא זו כשית מי היא. אי אמרת בשלמא רבי מאיר היא, דאמר ששמעון בן שטח אב בית דין היה, ורבי יהודה בן טבאי נשיא, היינו דקא מרי – משום כך לפני אותו מעשה היה יהודה בן טבאי מורה הלכה לבדו אפילו בפני שמעון בן שטח, שהרי נשיא גדול מאב בית דין, ומותר לו להורות הלכה בפניו. אלא אי אמרת שברייתא זו היא כרבנן, דאמרי שיהודה בן טבאי היה אב בית דין, ושמועון בן שטח נשיא, אם כן קשה, כיצד היה יהודה בן טבאי מורה הלכה בפני שמעון בן שטח לפני אותו מעשה, אב בית דין בפני נשיא מי – האם הוא מורה הלכה, הרי נשיא גדול מאב בית דין, ואסור לאב בית דין להורות הלכה בפניו. דוחה הגמרא: לא – אין זו אריה, שיתכן שיהודה בן טבאי מעולם לא הורה הלכה לבדו בפני שמעון בן שטח, וכשהרג את העד הזומם לא היה שמעון בן שטח שם, ומאי – מה הביאור 'קבל עליו שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח' דקאמר – שאמרה הברייתא, היינו לאצטרופי – לענין צירוף לדין תורה, שקיבל על עצמו דאפילו אצטרופי נמי לא מצטרפנא – שאפילו להצטרף לשבת בדין לא יצטרף, אלא עם שמעון בן שטח.

שינו במשנה: יצא מנחם ונכנס שמאי כו'.

שואלת הגמרא: ליהיב יצא מנחם. משיבה הגמרא: אפי אמר, יצא לתרבות דעה. רבא אמר, יצא לעבודת המלך. תנא נמי הכי כדברי

רבא, יצא מנחם לעבודת המלך, ויצאו עמו שמונים זוגות תלמידים כשהן לבושין סריקון – בגדי מלכות.

אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן, לעולם אל תהא שבות – דבר שאסרו חכמים בשבת ויום טוב, קלה פעיניה לזלזל בה, שהרי פמיכה ביום טוב אינה אסורה אלא משום שבות, שהיא בכלל גזירת חכמים שלא לרכוב על בהמה, ונתלקו בה גדולי הדור במשנתנו, האם מותר לסמוך על קרבן ביום טוב או לא.

מקשה הגמרא: פשיטא שאסור לזלזל בשבות, ומה השמיענו רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: בשבות מצוה אצטריכא ליה – בדבר שהוא מצוה, ואסרו חכמים לעשותו בשבת, בזה הוצרך רבי יוחנן להשמיענו שלא תהא קלה בעיניך.

חזרת הגמרא ומקשה: הא נמי פשיטא – גם בשבות מצוה פשוט שאין לזלזל. מתרצת הגמרא: רבי יוחנן בא לאפוקי ממאן דאמר בפמיכה גופה פליגי – להוציא מדעת התנא הסובר (ביצה ב) שהתנאים במשנתנו נחלקו לגבי עצם הסמיכה, אם יש חיוב סמיכה בשלמי חובה או לא. ואם כן טעמם של האוסרים לסמוך אינו משום שבות, אלא שהם סוברים שאין בשלמי חובה סמיכה כלל, אפילו בחול. קא משמע לן רבי יוחנן, שדין שבות הוא דפליגי, אם התיירו ביום טוב שבות במקום מצוה או לא, אבל בחול כולם מודים שגם שלמי חובה טעונים סמיכה.

אמר רמי בר חמא, מדברי רבי יוחנן שביאר שמחלוקתם היא אם התיירו שבות במקום מצוה, שמע מינה, סמיכה בכל כחו פעיני – הסמיכה בקדשים צריכה להיות בכל כוחו, ולכן אסור לסמוך ביום טוב, כיון שהוא משתמש בבעלי חיים. דאי סלקא דעתך לא פעיני סמיכה בכל כחו, אם כן מאי קא עביד – מה הוא עושה בסמיכתו, ליסמוך – שיסמוך ביום טוב, הרי אינו משתמש בבעלי חיים, ומדוע אסור לסמוך.

הגמרא מקשה על רמי בר חמא: מיתבי, ששינו בברייתא על הפסוק (ויקרא א ב-ד) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקם קרבן לה' וגו', וסמך ידו על ראש העלה, מכאן שבני ישראל סומכין על הקרבן, ואין פנות ישראל סומכות, שאסורות לסמוך על הקרבן. רבי יוסי ורבי (ישמעאל) אומרים, פנות ישראל אינן חייבות לסמוך, אבל סומכות רשות – אם רצו מותר להן לסמוך. אמר רבי יוסי, סח לי אבא אלעזר, פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים, והביאנוהו לעזרת נשים, וסמכו עליו נשים, ולא שעשינו כך מפני שסמיכה חובה היא בנשים, אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים. ומוכח בדברי, שהרשות בידן לסמוך.

ומבארת הגמרא את הקושיא מהברייתא על רמי בר חמא: ואי סלקא דעתך שסמיכה בכל כחו פעיני, אם כן סמיכה זו היא עבודה בקדשים, וכיצד הניחו לנשים לסמוך, וכי משום נחת רוח לנשים, עבדינן – אנו עושים עבודה בקדשים. אלא, לאו שמע מינה שלא פעיני סמיכה בכל כחו, ואם כן אין בסמיכה משום עבודה בקדשים, ולכן הניחו לנשים לסמוך.

מתרצת הגמרא: לעולם אימא לה, פעיני סמיכה בכל כחו, ומה שהניחו לנשים לסמוך, מדובר דאמר להו אקפו ידויכו – שאמר להן לנשים, הקילו ידיכן מעל הבהמה, ואל תסמכו בכל הכוח, כדי שלא תהיה עבודה בקדשים.

חזרת הגמרא ומקשה על התירוץ: אי הכי, מדוע הוצרך אבא אלעזר לומר 'לא מפני שסמיכה בנשים', תיפוק ליה דאינה לסמיכה כלל – הרי ממילא אין זו סמיכה כלל, שלא סמכו בכל כוחן. מתרצת הגמרא: אמר רבי אחי, תיא ועוד קאמר – אבא אלעזר אמר טעם אחד, ויש עוד טעם שהיה יכול לומר. תיא, דלייתא לסמיכה כלל – טעם אחד שהניחו לנשים לסמוך, משום שאין זו סמיכה כלל, כיון שלא סמכו בכל כוחן, ועוד טעם, כדי לעשות נחת רוח לנשים.

אמר רב פפא, מדברי רבי יוחנן שהאיסור לסמוך הוא משום שבות, שמע מינה צדדין אסורין – משמע מכאן שגם שימוש בידי הבהמה, שהוא מקום שאין רגילים להשתמש בו, אסור משום שבות, ולא רק שימוש על גבה אסור. דאי סלקא דעתך צדדין מותרין, אם כן לסמוך לצדדין – שיהיה מותר לסמוך על ראש הבהמה, שהרי הראש הוא כצידי הבהמה. אלא לאו שמע מינה, שגם צדדין אסורין.